

Duo Pleyel

Beethoven en Mozart voor quatre-mains

Uitvoerenden

Richard Egarr	piano
Alexandra Nepomnyashchaya	piano

Programma

Mozart	Sonate in Bes, KV 358
Mozart	Variaties in G, KV 501
Beethoven	Symfonie nr. 5 (arr. Carl Czerny)

Programmatoelichting

Een mooi, beetje formeel-plechtig schilderij is het, dat van de familie **Mozart** in 1780. Alle vier staan ze er op, zij het met de toen al overleden moeder in de vorm van een portret aan de muur. Vader Leopold toont trots zijn viool. En Wolfgang en zijn zusje Nannerl maken muziek. Hoe? Samen achter het klavier. Piano vierhandig. Wolfgang doet de ‘onder’-partij, zijn rechterhand kruist op dit moment net even de linker van Nannerl.

Het is niet voor niets dat Mozart en zijn zus zo staan afgebeeld. Al toen Wolfgang pas acht jaar oud was, traden ze zo samen aan één piano op. Dat was iets nieuws, een nieuwe, volle klank en ze gooiden er tijdens hun Europese tournees hoge ogen mee. De composities die Wolfgang voor hen beiden schreef, behoren tot de allereerste voor piano vierhandig. Van Mozarts vroege pianosonates bestaat geen bladmuziek; hij improviseerde ze. Maar wanneer je samen speelt, moet je natuurlijk iets op papier hebben staan en zo bezitten we drie quatre-mains sonates uit die vroege tijd. KV358 schreef hij in 1774 in Salzburg.

Later, tijdens zijn Weense jaren, verrijkte Mozart het repertoire voor piano vierhandig nog verder. De Variaties in G, KV501 zijn gedateerd 4 november 1786. Intussen was het spelen van quatre-mains ook een geliefde activiteit voor in de huiskamer geworden. Mozarts vijf variaties hebben emotioneel een vrij grote bandbreedte: de ene keer rustig en zangerig, de andere treurig-melancholiek, of juist vol humor of een beetje pompeus. Zoals toen vaak gebeurde bij variaties, worden de notenwaarden steeds kleiner: zestienden, zestienden-triolen, 32-en.

Meesters kennen hun leerlingen; leerlingen kennen ook hun meesters. Zo moet de Weense Carl Czerny een groot kenner van **Beethoven** zijn geweest. Hij was zijn oplettende leerling en Beethoven vertrouwde hem graag de uitvoering van zijn muziek toe. Wat Czerny – nu nog bekend als componist van honderden en honderden etudes – ook mocht, was het arrangeren van Beethovens symfonieën. Met toestemming van de meester kwamen zo briljante versies van het beroemde negental op papier.

Beethovens Vijfde! Hoewel er sinds 1808, het jaar van de première, duizenden symfonieën zijn gecomponeerd, wordt hij soms nog steeds de ‘symfonie der symfonieën’ genoemd. Bijzonder stuk, dat voelden Beethovens tijdgenoten ook, wat niet wil zeggen dat ze er altijd even goed tegenop gewassen waren. Zo was het dramatische begin, ta-ta-ta-tá, deze nog nooit eerder verklankte emotie, deze even compacte als geweldige uitbarsting van kracht (de Vijfde was tot op dat moment de luidste symfonie ooit) echt te veel voor iemand als de dichter Goethe: ‘Het is grandioos en krankzinnig tegelijk! Je zou vrezen dat de zaal instort.’ Nadat hij het eerste deel had gehoord, trok hij zich, bleek geworden, op zichzelf terug en was een tijdje niet aanspreekbaar. En dan was het alleen nog maar in een versie voor piano. Later noemde hij de symfonie ‘revolutionair’ maar zag er nog steeds een bedreiging voor de beschaving in. Met het eerste had hij absoluut gelijk, het tweede is een onnodige angst gebleken.

Geen wonder dat er veel interpretaties aan Beethovens Vijfde zijn toegekend. Voor de Weners van toen verbeeldde hij de idee 'door duisternis tot het licht'; begin 20e eeuw hoorde men de vier delen als strijd, hoop, twijfel en overwinning. Over het fameuze openingsmotief zou Beethoven hebben gezegd: 'Zo klopt het Noodlot aan de poort' maar dat wordt betwijfeld. Het motief obsedeert Beethoven namelijk in veel meer stukken uit de tijd van de Vijfde (het Vierde piano-concert bijv.) en daarin heeft het een heel andere emotionele lading. 'Was dat dan soms een andere poort waaraan het Noodlot klopte, of heeft het aan dezelfde poort anders geklopt,' merkte iemand eens sceptisch op.

De bijnaam 'Noodlots-symfonie', lang populair, is in ieder geval niet best. Misleidend zelfs want voor zover er al van noodlot sprake is, dan heeft de Vijfde juist tot doel hoe je dat z'n macht ontnemt: van een vertwijfeld begin naar een triomfantelijke finale, met – totaal nieuw binnen de geschiedenis van de symfonie! – quasi uit het niets drie trombones, piccolo en contrafagot om die extra kracht bij te zetten (een hele kunst om voor dat effect het pianistisch equivalent te vinden.) Ook lijkt het vreemd dat juist een 'noodlotsmotief' in WOII de herkenningstune was van de oorlogsnieuwsuitzendingen van de BBC en het symbool voor de overwinning van de geallieerden; in dit geval is het misschien een soort pars pro toto, een afkorting van de hele symfonie. De democratisch ingestelde Beethoven zou het overigens een groot compliment hebben gevonden dat zijn muziek het symbool werd van de strijdkrachten die Hitlers dictatuur versloegen.

De Russin **Alexandra Nepomnyashchaya** en de Brit **Richard Egarr** vernoemen zich naar hun prachtige Pleyel piano uit 1848; het duo vormt ook een echtpaar. **Duo Pleyel** zette zich de afgelopen acht jaar in om het rijke, opwindende repertoire voor piano vierhandig breder bekend te maken. Op hun afwisselende programma's brengen zij de vroegste muziek van Johann Christian Bach en Mozart en minder bekende componisten uit de vroege Romantiek zoals Hummel en Dussek, tot de grote, alom bekende werken van Fauré, Debussy, Ravel en Stravinsky. Hun meest recente cd heet Yuletide Treats, met muziek voor kerst en nieuwjaar; deze werd in december BBC Music Magazine's Instrumental Recording of the Month. In 2023 startte het duo zijn project met de complete Beethoven-symfonieën in de bewerking voor piano vierhandig door Carl Czerny; de symfonieën 3, 5, 6 en 8 zijn inmiddels verschenen.

(Geschreven door: Stephen Westra)

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Za 11 okt '25 **Royal Scottish National Orchestra**
Za 25 okt '25 **Ivo Pogorelich**
Zo 26 okt '25 **Maria Milstein, Elisa Karen Tavenier & Quirine Viersen**

Jan Lisiecki speelt Beethoven's Derde Pianoconcert
Meesterpianist speelt Beethovens Pathétique en Chopin
Strijktrio's van Schubert & Mozart

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

